مجله علمی پژوهان

دوره ۱۵، شماره ۱، پاییز ۱۳۹۵

مقاله پژوهشی

صفحات ۳۷ تا ۴۳

تعیین سهم هوش هیجانی و کمرویی در پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ریاضی مقطع پیش دانشگاهی منطقه ۲ آموزش و پرورش استان تهران در سال ۱۳۹۵

زهرا حسین مردی[1*] ، علی اصغر اصغرنژاد فرید[2]، آتنا اصفهانی خالقی[3]

۱. کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ملارد، ملارد، ایران.
۲. دکترای روانشناسی بالینی، استادیار دانشکده علوم رفتاری و سلامت روان، انستیتو روانپزشکی تهران، تهران، ایران.
۳. دکترای روانشناسی عمومی، استادیار گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ملارد، ملارد، ایران.

مشخصات مقاله

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۰۵/۲۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۰۸/۲۰

واژگان کلیدی

پیشرفت تحصیلی،
هوش هیجانی،
مؤلفه های هوش هیجانی،
کمرویی

نویسنده مسئول

زهرا حسین مردی، کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ملارد، ملارد، ایران
تلفن: ۰۹۱۲۳۰۹۰۷۰۴
ایمیل: nazgol6133@yahoo.com

چکیده

مقدمه: پیشرفت یا عملکرد تحصیلی مفهومی است که ابعاد گسترده ای دارد، که عوامل محیطی و درون فردی مهمی از جمله هوش هیجانی و کمرویی بر آن اثر می گذارند. این مطالعه با هدف پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مقطع پیش دانشگاهی بر اساس هوش هیجانی و کمرویی در آنان انجام شد.

روش کار: این مطالعه توصیفی- تحلیلی از نوع مقطعی بود. با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای ۱۲۰ نفر از دانش آموزان دختر و پسر مقطع پیش دانشگاهی منطقه ۲ آموزش و پرورش استان تهران که در سال تحصیلی۱۳۹۵-۱۳۹۴در رشته ریاضی مشغول به تحصیل بودند، انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه هوش هیجانی شوت و آزمون کمرویی بود. برای تجزیه و تحلیل داده ها از تحلیل رگرسیون چندگانه توسط نرم افزار SPSS ویرایش ۱۶ استفاده گردید.

یافته ها: نتایج نشان داد، بین هوش هیجانی و کمرویی با متغیر پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان همبستگی معنادار وجود دارد ($p < ۰/۰۵$). همچنین بین پیش بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس کمرویی و هوش هیجانی و جنسیت تفاوت معنادار وجود دارد ($p < ۰/۰۵$). یافته دیگر پژوهش نشان داد که از بین مؤلفه های هوش هیجانی تنها مؤلفه ی مدیریت هیجان های خود با متغیر پیشرفت تحصیلی همبستگی مثبت و معنادار دارد اما چنین همبستگی در مورد سایر مؤلفه های هوش هیجانی و همچنین متغییر کمرویی مشاهده نشد.

نتیجه گیری: نتایج نشان داد که بر اساس هوش هیجانی، می توان پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را پیش بینی نمود .لذا توجه و تقویت هوش هیجانی در کنار سایر عوامل تأثیر گذار در پیشرفت تحصیلی می تواند باعث افزایش میزان عملکرد آنان شود.

مقدمه

پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یکی از شاخص های مهم در ارزشیابی آموزش و پرورش است و تمام کوششها در این نظام در واقع تلاش برای جامعه عمل پوشاندن بدین امر تلقی می شود [۱]. از این رو می توان با بررسی عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی، نقاط قوت و ضعف در پیشرفت دانش آموزان را شناسایی و برطرف نمود. زمانی می توان گفت یک دانش آموز به پیشرفت تحصیلی نائل گردیده است که آموخته های او متناسب با توان و استعداد بالقوه اش باشد و در یادگیری، فاصله ای بین توان بالقوه و بالفعل نباشد [۲]. پیشرفت تحصیلی تحت تأثیر یک عامل نیست بلکه عوامل متعددی بر روی آن تأثیر می گذارند. با این وجود تحقیقات نشان می دهند که در بین این عوامل، عوامل فردی با ماهیت شناختی و اجتماعی بیشترین تأثیر را بر پیشرفت تحصیلی دارند، از مهم ترین عواملی که مستقیماً با میزان یادگیری و پیشرفت تحصیلی رابطه دارند می توان از هوش هیجانی و کمرویی یادگیرندگان نام برد [۳]. کمرویی را می توان به عنوان یک نقیصه جدی در زندگی فردی و اجتماعی در نظر گرفت زیرا در هر جامعه درصد قابل توجهی از کودکان و نوجوانان و بزرگسالان با این اختلال رفتاری و عامل باز دارنده رشد شخصیت اجتماعی مواجه هستند. بدون تردید اختلال کمرویی قابل پیشگیری و درمان است [۲]. همچنین عقیده بر این است که هوش هیجانی و توانایی بهره گیری از آن، عامل مهمی در موفقیت های

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی همدان محفوظ است .

[Downloaded from psj.umsha.ac.ir on 2026-11-05]

[DOI: 10.21859/psj-15015]

فردی است [۴]. پژوهش هایی که در این زمینه انجام شده است، مبین نقش هوش هیجانی و مؤلفه های آن در جنبه های مختلف زندگی فرد همچون پیشرفت تحصیلی، شغل و روابط اجتماعی می باشد [۵]. یافته های پژوهش ها در مورد رابطهٔ کمرویی و پیشرفت تحصیلی متناقض است و نتیجهٔ مشخص و قاطعی را نمی توان از آنها برداشت کرد. مطالعات بابایان و همکاران ۱۳۸۸ و خسروی و همکاران در سال ۱۳۹۴ نشان داد که بین میزان کمرویی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ارتباط منفی و معنادار وجود دارد [۶,۷]. اما یافته های رازقی ۱۳۹۴ و حسینی ۱۳۹۱ نشان می دهد که بین کمرویی و پیشرفت تحصیلی در جامعه آماری دانشجویان و دانش آموزان ارتباط معنادار وجود ندارد [۸,۹]. همچنین در مورد رابطه بین مؤلفه های هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی نیز این تناقض مشاهده می شود. به طور نمونه یافته های برخی از پژوهش ها نشان می دهند که ارتباط معناداری بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی یافت نشده است [۱۲-۱۰] در حالی که نتایج حاصل از سایر پژوهش ها نشان می دهند که بین مؤلفه های هوش هیجانی با عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه معنادار وجود دارد [۱۶-۱۳]. بنابراین با مشخص کردن میزان تأثیر هر یک از عوامل کمرویی و هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی، از آنجایی که هر دو متغییر کمرویی و هوش هیجانی را می توان با آموزش و انجام مداخلات مناسب تعدیل نمود در نتیجه می توان با ایجاد تغییر در هر کدام از این متغییرها، به بهبود پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یاری رساند. این پژوهش با هدف پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مقطع پیش دانشگاهی رشته ریاضی فیزیک منطقه ۲ آموزش و پرورش استان تهران در سال ۱۳۹۵ انجام شد. نتایج حاصل از این پژوهش می تواند زمینه ساز پژوهش های کاربردی در زمینه آموزش مهارت های هوش هیجانی به دانش آموزان و دانشجویان باشد.

روش کار

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی -تحلیلی بود که به صورت مقطعی انجام شد .جامعه آماری این پژوهش از دانش آموزان دختر و پسر مقطع پیش دانشگاهی منطقه ۲ آموزش و پرورش استان تهران که در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ در رشته ریاضی مشغول به تحصیل بودند، تشکیل شده بود. نمونه مورد مطالعه با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شد. بدین منظور از میان مناطق آموزش و پرورش استان تهران، منطقه ۲ آموزش و پرورش انتخاب گردید سپس از میان مدارس منطقه ۲ آموزش و پرورش که شامل ۱۴۰ مدرسه بود، دو مدرسه به صورت تصادفی در مقطع پیش دانشگاهی (یک مدرسه دخترانه و یک مدرسه پسرانه) انتخاب شد. در نهایت از میان کلاس های ریاضی فیزیک مدارس برگزیده شده دو کلاس به صورت تصادفی انتخاب و آزمون های پژوهش توسط دانش آموزان آن کلاس ها انجام شد. برای تعیین حجم نمونه از اصول تعیین حجم نمونه در تحلیل رگرسیون استفاده شد، به این معنا که برای هر متغیر ۴۰ نمونه باید انتخاب شود که در این مطالعه ۳ متغیر اصلی وجود داشت که مقدار بدست آمده برای حجم نمونه ۱۲۰ نفر بود. پس از کسب رضایت جهت شرکت در مطالعه و اطمینان دادن به دانش آموزان در مورد این که اطلاعات نزد پژوهشگر محفوظ خواهد ماند پرسشنامه در میان آنان توزیع شده و از آن ها خواسته شد تا تمام موارد خواسته شده در پرسشنامه مخصوصاً اطلاعاتی نظیر معدل کل، جنسیت و رشته تحصیلی خود را به طور صحیح در پاسخنامه یادداشت نمایند. این مطالعه دارای کد اخلاق شورای پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ملارد به شماره ۲۰۳۵۰۹۲ می باشد. ابزار جمع آوری داده ها در این مطالعه پرسشنامه هوش هیجانی شوت و آزمون کمرویی بود. پرسشنامه خود سنجش هوش هیجانی شوت (Schutte) از ۳۳ جمله خود توصیفی برای سنجش هوش هیجانی (عاطفی) تشکیل شده است. نمره گذاری این پرسشنامه بر مبنای مقیاس لیکرت ۵ درجه ای کاملاً نادرست= نمره۱، نادرست=۲، تاحدی درست=۳، درست=۴ و گزینه کاملاً درست=۵ می باشد. سپس به جمع نمرات عبارت پرداخته و نمره های هر زیر مقیاس (عامل) را بطور جداگانه حساب می شود. مجموع نمرات فرد در هر چهار خرده مقیاس، نمره هوش هیجانی کل آزمودنی را تشکیل خواهد داد. این پرسشنامه در کشور ایران، مورد بازنگری قرار گرفته است و روایی و اعتبار آن مورد تأیید است. ضریب اعتبار آزمون با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ توسط سیاروچی و همکاران ۰/۸۴، محمدی ۰/۸۴ و خسرو جاوید ۰/۸۱ برای کل آزمون محاسبه شده است [۱۷]. چهارچوب پرسشنامه کمرویی بر اساس اطلاعات به دست آمده از سایت های اینترنت تنظیم گردیده و با تغییر بعضی سوالات و اضافه شدن چندین سوال و پس از انجام بررسی های کیفیت روان سنجی به پرسشنامه ۴۴ سوالی تبدیل گردیده است. نمره گذاری این پرسشنامه بر مبنای مقیاس لیکرت ۵ درجه ای ۴= همیشه ۳= بیشتر اوقات ۲= گاهی اوقات ۱= بندرت ۰= هرگز می باشد. این پرسشنامه در کشور ایران، مورد بازنگری قرار گرفته است و روایی و اعتبار آن مورد تأیید است. همسانی درونی سئوالات نشان داد که بین کلیه سوالات و نمره کل پرسشنامه، همبستگی مثبت و معنی دار وجود دارد. پایایی به روش آلفای کرونباخ، برای دانشجویان دختر ۰/۸۶، برای دانشجویان پسر ۰/۸و برای کل جمعیت دانشجویان ۰/۸۳ گزارش گردید. پایایی پرسشنامه به روش دو نیمه کردن (زوج، فرد) ۰/۷ محاسبه شده است. پایایی پرسشنامه از بازآزمایی، با اجرای مجدد پرسشنامه به فاصله زمانی ۳ هفته ۰/۹۷محاسبه گردیده است. نتیجه حاکی از این است که پرسشنامه از کیفیت روان سنجی مناسبی برخوردار است و قابل کاربرد در مقاصد پژوهشی و روان شناختی می باشد [۱۸]. برای سنجش پیشرفت تحصیلی از معدل کل دانش آموزان استفاده شد. رایج ترین ملاکی که برای تعیین پیشرفت تحصیلی مورد استفاده قرار می گیرد، میانگین نمرات دروس مختلف می باشد زیرا دارای ثبات و اعتبار بیشتری نسبت به سایر ملاک هاست و دقیق تر پیشرفت تحصیلی را نشان می دهد [۱۳]. پس از جمع آوری و استخراج اطلاعات مورد نیاز، داده ها با استفاده از تحلیل رگرسیون چندگانه و با نرم افزار SPSS نسخه ۱۶ تجزیه و تحلیل گردید.

یافته ها

در پژوهش حاضر ۱۲۰ آزمودنی (۶۰ دختر و ۶۰ پسر) ۱۸ ساله شرکت داشتند (جدول۱).پس از بررسی داده ها، داده های ۴ شرکت کننده به دلیل پرت بودن کنار گذاشته شد و تحلیل رگرسیون همزمان اجرا شد. بر اساس اطلاعات جدول ۲ میانگین و انحراف معیار متغییر پیشرفت تحصیلی ۲/۰۸±۱۶/۸۳، هوش هیجانی کلی ۱۳/۵۷±۱۲۶/۳۱، کمرویی ۱۹/۱۹±۱۱۲/۱۷ است. سایر اطلاعات در جدول ۲ قابل مشاهده است. توزیع کجی و کشیدگی که بین -۱ و +۱ قرار دارند نشان داد که توزیع نمره های گروه نمونه در متغیرهای اندازه گیری شده به توزیع نرمال میل دارند. به منظور بررسی رابطه همبستگی بین متغیرهای مطالعه از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد. بر اساس داده هایی که نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد، بین هوش هیجانی و کمرویی با متغیر پیشرفت

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی همدان محفوظ است .

[Downloaded from psj.umsha.ac.ir on 2026-11-05]

[DOI: 10.21859/psj-15015]

تحصیلی در دانش آموزان همبستگی معنادار وجود دارد (F= ۶۴۸/۳ P>۰/۰۵) (جدول۳). همچنین با مراجعه به آماره t و سطوح معناداری می توان قضاوت کرد که تنها متغیر هوش هیجانی با متغیر پیشرفت تحصیلی همبستگی مثبت و معنادار دارد. در نهایت می توان معادله رگرسیون را بر اساس ضرایب رگرسیون استاندارد شده به صورت (هوش هیجانی)۱۲/۵۵۴ + ۰/۲۷۳ =Y(پیشرفت تحصیلی) تدوین نمود.

جدول ۱. توزیع تعداد آزمودنی ها به تفکیک گروه های سنی و جنسی

جنسیت	فراوانی	فراوانی (درصد)
دختر	۶۰	۵۰
پسر	۶۰	۵۰
کل	۱۲۰	۱۰۰

بر اساس سایر داده هایی که از نتایج تحلیل رگرسیون به دست آمد بین مؤلفه های هوش هیجانی و کمرویی با متغیر پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان همبستگی معنادار وجود دارد (F=۲/۷۵۶، P>۰/۰۵) (جدول۳).

همچنین با مراجعه به آماره t و سطوح معناداری می توان قضاوت کرد که تنها مؤلفه مدیریت هیجان های خود با متغیر پیشرفت تحصیلی همبستگی مثبت و معنادار دارد. در نهایت می توان معادله رگرسیون را بر اساس ضرایب رگرسیون استاندارد شده به صورت (مدیریت هیجان های خود) ۱۳/۱۳۴ + ۰/۳۷۶ = Y(پیشرفت تحصیلی) تدوین نمود. همچنین نمی توان پیشرفت تحصیلی دختران را بر اساس کمرویی، هوش هیجانی و مؤلفه های آن پیش بینی نمود (F=۰/۷۶۷، P>۰/۰۵) حال آنکه در پسران، پیشرفت تحصیلی بر اساس کمرویی و هوش هیجانی قابل پیش بینی است(F=۳/۷۱۰، P>۰/۰۱) (جدول۳). همچنین با مراجعه به آماره t و سطوح معناداری می توان قضاوت کرد که در پسران از بین مؤلفه های هوش هیجانی تنها مؤلفه ی مدیریت هیجان های خود با متغیر پیشرفت تحصیلی همبستگی مثبت و معنادار دارد اما چنین همبستگی در مورد سایر مؤلفه های هوش هیجانی و همچنین متغییر کمرویی مشاهده نشد. در نهایت می توان معادله رگرسیون را بر اساس ضرایب رگرسیون استاندارد شده به صورت (مدیریت هیجان های خود) ۰/۶۵۴ + ۱۵/۷۵۴ = Y(پیشرفت تحصیلی پسران) تدوین نمود.

جدول ۲. خلاصه شاخص های آماری مربوط به نمره های کل شرکت کنندگان در متغیرهای کمرویی، هوش هیجانی (۴ مولفه) و پیشرفت تحصیلی

متغیر ها	مولفه ها	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
پیشرفت تحصیلی	پیشرفت تحصیلی	۱۶/۸۳	۲/۰۸	۰/۸۱۵	-۰/۰۸۰
هوش هیجانی	درک هیجانی	۵۱/۵۳	۶/۲۷	-۰/۵۵۴	۰/۱۳۵
	مدیریت هیجان های خود	۳۳/۳۳	۵/۰۲	۰/۱۰۲	۰/۲۹۵
	مدیریت هیجان های دیگران	۴۲/۱۴	۵/۲۶	۰/۴۹۳	-۰/۱۱۹
	تولید هیجان	۲۳/۳۴	۳/۳۲	-۰/۴۴۹	۰/۱۹۰
	هوش هیجانی (نمره کامل)	۱۲۶/۳۱	۱۳/۵۷	-۰/۴۶۷	۰/۰۲۹
کمرویی	کمرویی	۱۱۲/۱۷	۱۹/۱۹	-۰/۴۰۶	۰/۷۲۹

جدول ۳. خلاصه تحلیل رگرسیون برای پیش بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس متغیرهای پیش بین و جنسیت

متغیر ها	R	R^2	F	B	β	t	Sig
هوش هیجانی و کمرویی	۰/۲۴۶	۰/۰۶۱	۳/۶۴۸*	۱۲/۵۱۴	۰/۲۷۳	۲/۶۴۹**	۰/۴۴۵
مولفه های هوش هیجانی و کمرویی	۰/۳۳۴	۰/۱۱۱	۲/۷۵۶*	۱۳/۱۳۴	۰/۳۷۶	۳/۲۹۹**	۰/۰۰۱
مولفه های هوش هیجانی و کمرویی دختران	۰/۲۶۹	۰/۰۷۳	۰/۷۶۷	–	–	–	۰/۵۷۸
مولفه های هوش هیجانی و کمرویی پسران	۰/۵۱۳	۰/۲۶۳	۳/۷۱۰**	۱۵/۷۵۴	۰/۶۵۴	۳/۸۳۹**	۰/۰۰۱

**معنادار در سطح ۰/۰۱
* معنادار در سطح ۰/۰۵

[Downloaded from psj.umsha.ac.ir on 2026-11-05]
[DOI: 10.21859/psj-15015]

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی همدان محفوظ است .

بحث

نتایج این مطالعه نشان داد که بین هوش هیجانی و کمرویی با متغیر پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان رابطه معنادار وجود دارد. همچنین از بین مؤلفه های هوش هیجانی تنها مؤلفه ی مدیریت هیجان های خود با متغیر پیشرفت تحصیلی همبستگی مثبت و معنادار دارد اما چنین همبستگی در مورد سایر مؤلفه های هوش هیجانی و همچنین متغییر کمرویی مشاهده نشد. همچنین متغییر هوش هیجانی با متغیر پیشرفت تحصیلی همبستگی مثبت و معنادار دارد. در بین دانش آموزان دختر پیشرفت تحصیلی بر اساس کمرویی، هوش هیجانی و مؤلفه های آن قابل پیش بینی نبود حال آنکه می توان پیشرفت تحصیلی پسران را بر اساس کمرویی و هوش هیجانی پیش بینی نمود. بر اساس نتایج تحلیل رگرسیون هوش هیجانی به طور معناداری می تواند پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را پیش بینی نماید که با نتایج پژوهش های Jenaabadi و همکاران در سال ۲۰۱۵ [۱۹]، Chamundeswari در سال۲۰۱۳ [۲۰] و Akbar و همکاران در سال ۲۰۱۱ [۲۱] همسو میباشد. اما از طرفی متغیرکمرویی نتوانست پیشرفت تحصیلی را به طور معناداری در دانش آموزان پیش بینی نماید که با نتایج پژوهش های رازقی در سال ۱۳۹۴ [۹]، حسینی و همکاران در سال ۱۳۹۱ [۱۰] و دسوزا در سال ۲۰۰۳ [۲۲] همسو و موافق می باشد. با این همه یافته های حاصل از پژوهش های خسروی و همکاران در سال ۱۳۹۳[۷] و Abdulha-meed در سال ۲۰۱۵ [۲۳] نشان داد که کمرویی پیش بینی کننده منفی معناداری از پیشرفت تحصیلی بود. یکی از تبیین هایی که می توان در این مورد بیان کرد تفاوتهای محیط پرورش و نحوه رشد دانش آموزان است. همچنین یافته ها نشان داد که از بین مؤلفه های هوش هیجانی، مؤلفه ی مدیریت هیجانهای خود با متغیر پیشرفت تحصیلی همبستگی مثبت و معنادار دارد و می تواند پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را پیش بینی نماید که با نتایج پژوهش های ایزدی یزدان آبادی و همکاران در سال۱۳۹۰[۲۴]، Maraichelvi & Rajan در سال ۲۰۱۳ [۲۵] و Azizi و همکاران در سال ۲۰۱۲ [۲۶] همخوان و با نتایج پژوهش Aggarwal در سال۲۰۱۳ [۲۷] ناهمخوان می باشد که دلیل این ناهمخوانی شاید به علت تفاوت های فرهنگی و تفاوت در جوامع مورد مطالعه باشد. آموزش مهارت های هیجانی و اجتماعی می تواند هم در درازمدت و هم در کوتاه مدت موجب موفقیت افراد باشد. باگنجاندن مفهوم هوش هیجانی در برنامه آموزشی مدارس و دبیرستان ها می توان به دانش آموزان کمک کرد تا بهتر با فشارهای تحصیلی مقابله کنند وکمتر دچار مشکلات هیجانی یا ترک تحصیل شوند [۲۸]. یافته های پژوهش های مومنی مهموئی و همکاران در سال ۱۳۹۳ [۲۹] و پارسای ترزنق در سال ۱۳۸۹ [۳۰] نشان داد که متغیر کمرویی پیش بینی کننده منفی پیشرفت تحصیلی بوده است که با نتایج به دست آمده از مطالعه حاضر همسو نمی باشد. اما بر اساس نتایج بدست آمده از پژوهش حسین پور و همکاران در سال ۱۳۹۳ [۳۱] و هاشمی در سال ۱۳۸۵ [۳۱]، بین هوش هیجانی کل با کمرویی در پسران و دختران نوجوان رابطه معکوس و معناداری وجود دارد یعنی با کاهش کمرویی، هوش هیجانی در نوجوانان افزایش می یابد که دلیل این ادعا می تواند این باشد که همه افراد کمرو در همه ابعاد هوش هیجانی دچار ضعف می باشند در نتیجه می توان نتیجه گرفت در افراد با هوش هیجانی بالا میزان کمرویی پایین است. بنابراین شاید یکی از دلایل نبود رابطه معنی دار بین کمرویی و پیشرفت تحصیلی، بالا بودن سطح هوش هیجانی دانش آموزان باشد. بر اساس سایر یافته های به دست آمده از تحلیل رگرسیون در دانش آموزان دختر پیشرفت تحصیلی بر اساس کمرویی، هوش هیجانی و مولفه های آن قابل پیش بینی نبود که با نتایج پژوهش های احمدی و معروفی در سال ۱۳۹۳[۳۳]، Poonam در سال ۲۰۱۲ [۳۴] و Parveen و همکاران در سال ۲۰۱۲ [۳۵] همسو نمی باشد. یافته های این پژوهش نشان داد که نمره کلی هوش هیجانی دانش آموزان دختر بیش از دانش آموزان پسر بوده و ارتباط معنادار آماری بین هوش هیجانی و مؤلفه های آن با سلامت روانی و عملکرد تحصیلی وجود دارد. در توضیح این یافته می توان این موضوع را مد نظر قرار داد که آنچه بیشتر از هر چیز، رفتار در زنان را تحت تأثیر قرار می دهد، نیاز شدید برای پیوستگی است. دختران کمتر تشویق به استقلال و بیشتر حمایت می شوند و کمتر تحت فشار قرار می گیرند تا هویتی جدا از مادر خود داشته باشند. پسران استقلال عمل بیشتری نسبت به دخترها دارند اما دختران بیشتر در جستجوی منابع حمایتی هستند و در جامعه وابستگی بیشتری از خود نشان می دهند [۵]. این که چه عواملی بر پیشرفت تحصیلی افراد تأثیرمی گذارد، همواره از حیطه های مورد علاقه متخصصان تعلیم و تربیت و روان شناسان تربیتی بوده است. مطمئنًا مجموعه ای از عوامل فردی، محیطی یا عوامل شناختی و غیر شناختی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و دانشجویان تأثیر می گذارد. البته در هیچ پژوهشی امکان جمع آوری و تحلیل همه این متغیرها در کنار هم وجود ندارد. متغیر پیشرفت تحصیلی چند بعدی است و از عوامل متعدد و بی شماری تأثیر می پذیرد. گسترش پژوهش ها و یافته های حاصل از آنها در سطح آموزش عالی، هرگونه تفکر مبتنی بر ساده انگاری برای پیشرفت تحصیلی را نفی می کند [۳۶]. نتایج حاصل از پژوهش حاضر نشان داد که متغییر کمرویی در جامعه آماری پژوهش حاضر و همچنین در جامعه آماری دختران، پسران به صورت مجزا با متغیر پیشرفت تحصیلی همبستگی نداشته است و نمی تواند پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را پیش بینی نماید. در تبیین نتیجه پژوهش حاضر می توان گفت افراد باهوش هیجانی بالا، از سلامت روانی مناسبی برخوردارند سلامت روانی نیز حاکی از هوش هیجانی نرمال، پیشرفت تحصیلی و کاهش یا نبود کمرویی است. بنابراین می توان گفت دانش آموزانی که دارای پیشرفت تحصیلی بیشتری هستند نسبت به افراد دیگر، از وضعیت هوش هیجانی بهتری برخوردارند. در نتیجه می توان نتیجه گرفت که رشد مهارت های هوش هیجانی یک دانش آموز به افزایش موفقیت تحصیلی آن منجر شود. بخش مهمی از هوش هیجانی به حوزه کنترل درونی هیجانات مربوط می شود. کنترل درونی یکی از مؤلفه های پیش بینی کننده تغییرات هوش هیجانی است و افراد دارای هوش هیجانی بالا از کنترل درونی بالایی نیز برخوردارند. افراد با هوش هیجانی بالا نمرات بیشتری در خودبازبینی و خودکنترلی در موقعیت های اجتماعی کسب می کنند و دارای روابط اجتماعی بالاتری هستند [۳۷]. بنابراین با توجه به شواهد موجود، ممکن است افراد کمرو در همه ابعاد هوش هیجانی دچار ضعف باشند، چه ابعاد درون فردی که به خودپنداره مربوط است و چه ابعاد بین فردی که باید در عرصه عمل ابراز وجود نمایند. اگر فرد از لحاظ هیجانی توانمند باشد بهتر می تواند با چالش های زندگی مواجه شود و هیجانات را به گونه ای تنظیم نماید که از سلامت درونی بهتری برخوردار باشد [۱۸]. به علت محدودیت زمان، مشکلات اداری و کمبود منابع مالی این پژوهش تنها بر روی دانش آموزان پیش دانشگاهی منطقه ۲ آموزش و پرورش انجام شد. پیشنهاد می شود فرضیه های این پژوهش در میان دانش آموزان سایر مقاطع دیگر نظیر دبستان و دبیرستان و همچنین در جامعه

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی همدان محفوظ است .

[Downloaded from psj.umsha.ac.ir on 2026-11-05]

[DOI: 10.21859/psj-15015]

آماری دانش آموزان مدارس نمونه دولتی و غیرانتفاعی نیز مورد بررسی قرار گیرد. از دیگر محدودیت های این مطالعه می توان به جمع آوری اطلاعات با استفاده از پرسشنامه اشاره نمود که به صورت خود گزارش دهی از دانش آموزان جمع آوری شده است، چرا که ممکن است برخی از پاسخ دهندگان به طورصادقانه پرسشنامه ها را تکمیل نکرده باشند. در مورد نقطه قوت این مطالعه می توان به این نکته اشاره نمود که مطالعات این گونه می تواند به شناخت ما از ویژگیهای روانناختی دانش آموزان کمک شایانی نماید.

نتیجه گیری

با توجه به مطالب ذکر شده می توان اینطور نتیجه گیری کرد که نبود رابطه مثبت و معنادار بین کمرویی و پیشرفت تحصیلی را می توان به عواملی نظیر تأثیر هوش هیجانی و عملکردهای شناختی بر پیشرفت تحصیلی، تفاوت جامعه های پژوهش، تفاوتهای فرهنگی، تفاوتهای آموزشی و زیر بنایی مرتبط دانست. لذا تمرین جرأت ورزی و مقابله با استرس های روحی، در سلامت روان و بهبود کارکرد اجتماعی افراد نقش مهمی دارد، به خصوص این که کنترل هیجانات از ابعاد کلیدی و محوری در هوش هیجانی است و فردی که از این قابلیت برخوردار است از سطوح بالاتر و ابعاد بیشتری از هوش هیجانی نیز بهره مند است.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از زحمات مسئولین مدارس پیش دانشگاهی و کلیه دانش آموزانی که با بردباری و دقت به سؤالات پرسشنامه پاسخ داده و پژوهشگران را در انجام این پژوهش یاری رساندند تشکر و قدردانی می نماییم.

تضاد منافع

این مطالعه برای نویسندگان هیچ گونه تضاد منافعی نداشته است.

REFERENCES

1. Golamali Lavasani M, Keyvan Zadeh M, Keyvan Zadeh H. Related academic activities, achievement motivation, emotional intelligence and academic achievement Knitted variables. Journal of Psychology and Educational Sciences. 2007;37(1):99-123. (Persian
2. Afrooz GA. Psychology of Shyness and Treatment. 10th ed. Tehran: Islamic culture publisher;2011. (Persian
3. Saif AA. Educational psychology (Psychology of learning and teaching). 5th ed. Tehran: Agah;2006. (Persian
4. Santrock JW, Woloshyn VE, Levy-Gallagher T, Di Petta T, Marini Z. Educational Psychology.3rd, Canadian .edition, Toronto: McGraw Hill publisher;2010
5. Samari AA, Tahmasebi F. Relationship between emotional intelligence and academic achievement of students. The Quarterly Journal of Fundamentals of Mental Health. 2008;35-36(9):121-128. (Persian
6. Babaian K, Jamshidzadeh F. Impulsiveness and shyness relationship with student achievement. 1st Scientific Conference of Psychology, Education and pathol-.ogy Society, Iran; August 31; Rafsanjan 2010
7. Khosravi M, Rahimipoor H, Mohammadifar M. Relationship between psychosocial mood and academic performance of students in the classroom and shyness. Journal of Cognition and Education. 2015; 1(2): 33-36. (Persian
8. Razeghi A. Study of the Relationship shyness tribes third grade students with academic failure Guidelines. 3st National Conference on Sustainable Development in Psychology, Social and Cultural Studies Iran; Janu-.ary 7; Tehran 2015
9. Hosseini H, Yazdan Bakhsh k, Zaki Yi A. The role of personality traits (shyness, aggressiveness) and type of supervision in predicting academic achievement. 1st National Congress of character and modern living, .Iran; May 23 - May 24; Sanandaj 2013
10. Chini Pardaz Z, Ghafourian Boroujerdnia M, Pasalar P, Shiro Khuzany A, Keshavarz A. Investigate the relationship between emotional intelligence and academic achievement in medical students of Tehran University of Medical Sciences trainee 2007-2009. Strides in Development of Medical Education. 2012;8(2):167-172. (Persian
11. Tammanaee Far M, Seddighi Arfaee F, Salami Mohammad Abadi F. Relation between emotional intelligence, self-concept, self-esteem and academic achievement. Strategies Journal of Medical Education. 2011;3(2):121-126. (Persian
12. Stratton TD, Saunders JA, Elam CL. Changes in medical students' emotional intelligence: An exploratory study. Teaching and learning in medicine. 2008; 20(3):279-284. DOI: 10.1080/10401330802199625
13. Rostami R, Shah Mohammadi Kh, ghaedi GH, Besharat MA, Akbari Zardkhaneh S, Nosratabadi M. The relationship between self and emotional intelligence and perceived social support at Tehran University students.Ofogh e Danesh Journal of Gonabad University of Medical Sciences and Health Services. 2011;16(3):46-54. (Persian
14. Bakhshi Soreshjani L. The relationship between emotional intelligence and mental health and academic performance of male and female students of Islamic Azad University of Behbahan. Curriculum Development Quarterly. 2009;19(5):97-116. (Persian
15. Austin E, Evans P, Goldwater R, Potter V. A preliminary study of emotional intelligence, empathy and exam performance in first year medical students. Personality and Individual Differences. 2005;39(8):1395-1405. http://doi.org/10.1016/j.paid.2005.04.014
16. Parker JDA, Summerfeldt LJ, Hogan MJ, Majeski SA. Emotional intelligence and academic success: Examining the transition from high school to university. Personality and Individual Differences. 2004;36(1):163-

[Downloaded from psj.umsha.ac.ir on 2026-11-05]

[DOI: 10.21859/psj-15015]

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی همدان محفوظ است .

172. http://doi.org/10.1016/S0191-8869(03)00076-X
17. Khosro Javid M. Verifying the authenticity and va- .36 lidity of emotional intelligence in the teenagers Schutte. [MA.Thesis]. Tehran: Tarbiat Modarres Universi- .ty;2003
18. Samouei R. Emotional Intelligence Scale. Tehran;Ravan .Sina Publication:2004
19. Jenaabadi H, Shahidi R, Elhamifar A, Khademi H. Examine the relationship of emotional intelligence and creativity with academic achievement of second period high school students. World Journal of Neuroscience. 2015;5(4):275-281. (Persian
20. Chamundeswari S. Emotional intelligence and academic achievement among students at the higher secondary level. International Journal of Academic Research in Economics and Management Sciences. 2013;2(4):178-187. DOI: 10.6007/IJAREMS/v2-i4/126
21. Akbar M, Shah AA, Khan EA, Akhtar M, Riaz MN. 2011. Relationship betweenemotional intelligence and academic achievement among higher secondery school students. Pakistan Journal of Psychology. .2011;42(2):43-56
22. D'Souza L. Influence of shyness on anxiety and academic achievement in high school students. Pakistan .Journal of Psychological Rearch. 2003; 4(18): 109-108
23. Abdulhameed SH. Influence of shyness, uncertainty avoidance, and risk taking on university students' academic achievement: A path analysis. Asian Social Science. 2015;11(18): 326-338. DOI: http://dx.doi.org/10.5539/ass.v11n18p326
24. Izadi Yazdan Abadi A, Abolghasemi M, Mirali Rostami O. The relationship between emotional intelligence and academic achievement A military university students. Military Psychology Quarterly. 2012;2(5):17-27. (Persian
25. Maraichelvi A, Rajan S. The relationship between emotional intelligence and the academic performance among final year under graduates. Universal Journal of Psychology. 2013;1(2):41-45. DOI: 10.13189/ujp.2013.010203
26. Azizi Y, Noordin Y, Boon Y, Hashim S, Lee, GM. The impact of emotional intelligence element on academic. .Achievement Archives Des Sciences. 2012;65(4): 1-17
27. Aggarwal S. A study of academic achievement of high school students in relation to emotional intelligence, emotional maturity and self-confidence. Indian Journal .of Higher Education. 2013;4(2):38
28. Elias MJ, Gara M, Schuyere B. The promotional of competence: Longitudinal study of aprevontive school-based program. American Journal of Orthopsychiatry. 2003;61(3):409-417. PMID:1951648
29. Momeni Mahmouei H, moeini, Morteza Nejhad B. The relationship between shyness and Social acceptance and academic achievement Fifth and sixth grade students. 2st National Conference on Psychology and Behavioral .Sciences Iran; January 21; Tehran 2015
30. Parsay e Taranzogh A. Attachment Styles, shyness and high achievement motivation and academic performance of first-year students in the academic year 89-88 Pars-Abad city. [MA.Thesis]. Tabriz: Uromia Univer- .sity;2011
31. Hossein pour R, Karami M, Naseri M. Relationship between emotional intelligence with shyness in third Grade secondary school students in Tehran Estates is a military institution. 1st National Conference on Science Education and Psychology Iran; December 13; Shiraz .2015
32. Hashemi A. Relationship between emotional intelligence in adolescents with shyness third Grade secondary school 6th district of Tehran. [MA.Thesis]. Tehran: .Tarbiat Modarres University;2007
33. Ahmadi R, Maroofi Y. The relationship between emotional intelligence and mental health and academic performance of students. . International Conference on Behavioral Science and Social Studies Iran; March 1; .Tehran 2015
34. Poonam M. A study of the impact of emotional intelligence on academic achievement of Jaipur senior secondary students. International Journal of Educational .Research and Technology. 2012;3(4):25-28
35. Parveen A, Hamid MM, Aziz R. Emotional intelligence and academic achievement of male and female adolescent students of district Budgam. Journal of Education .and Practice. 2012;3(15):184-186
36. Tammanaee Far M, Gandomi Z. Relationship between achievement motivation and academic achievement of students. Educational StrategiesJournal. 2012;4(1):15-19. (Persian
37. Montazer Algheib T, Ahghar G. The relationship between emotional intelligence and the degree of shyness university students. Journal of Applied Psychology. 2010;12(4):86-101. (Persian

[Downloaded from psj.umsha.ac.ir on 2026-11-05]

[DOI: 10.21859/psj-15015]

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی همدان محفوظ است .

Pajouhan scientific journal

Vol 15, No 1, Autumn 2017

Research Article

pages 37 to 43

Predicting academic achievement based on emotional intelligence and shyness among pre-university students in Tehran Region 2 Education in 2016

Zahra Hossein Mardi[1]*, Ali Asghar Asgharnejad Farid[2], Atena Esfahani Khaleghi[3]

1. MSc of General Psychology, Faculty of Humanities, Islamic Azad University of Mallard, Mallard, Iran.
2. PhD of Clinical Psychology, Faculty of Behavioral Sciences and Mental Health Psychiatric Institute of Tehran, Tehran, Iran.
3. PhD of General Psychology, Department of Psychology, Faculty of Humanities, Islamic Azad University of Mallard, Mallard, Iran.

Art. details

Received: 13 Aug. 2016

Accepted: 10 Nov. 2016

keywords

Student achievement,
Emotional intelligence,
Emotional intelligence components,
Shyness

Corresponding author

Zahra Hossein Mardi, MSc of General Psychology, Faculty of Humanities, Islamic Azad University of Mallard, Mallard, Iran.

Citation

Hossein Mardi Z, Asgharnejad Farid AA, Esfahani Khaleghi A. [Predicting academic achievement based on emotional intelligence and shyness among pre-university students in Tehran Region 2 Education in 2016]. Pajouhan Scientific Journal. 2016;15(1):37-43

Abstract

Introduction: Study of effective factors on development or academic performance is rather complex because this concept has extensive dimensions which both environmental and individual factors affect it. Two important factors in student achievement are emotional intelligence and shyness. This study was aimed to predict student achievement of pre-university students based on their emotional intelligence and shyness in 2016.

Methods: This cross-sectional study was conducted using the multi-stage cluster sampling, which 120 boys and girls pre-university students of Tehran's 2 region education in the academic year 2015-2016 who were studying in mathematics were selected. Research instruments were Schutte's emotional intelligence questionnaire and shyness test. To analyze data, regression analysis was used by using SPSS version 23.

Results: The results showed that there was a significant correlation between emotional intelligence and shyness in students' academic achievement. Also, girls' student achievement cannot be predicted on the basis of shyness, emotional intelligence and emotional intelligence components but this is so for boy's students. Other finding showed that among the components of emotional intelligence only manage your emotions has a positive and significant correlation with student achievement but this correlation was not observed for other components of emotional intelligence and shyness.

Conclusion: The findings of the current study indicated that students' academic achievement can be predicted based on emotional intelligence. Thus, strength of emotional intelligence accompanied with other effective factors in student achievement can enhance their performance.

[Downloaded from psj.umsha.ac.ir on 2026-11-05]

[DOI: 10.21859/psj-15015]

© 2017 Pajouhan Scientific Journal. All right reserved